

SLOVENE.

Političen list za slovenski národ.

Pe pošti prejemani velja: Za celo leto predplačan 15 gld., za pol leta 8 gld., za četrt leta 4 gld., za en mesec 1 gld. 40 kr.
V administraciji prejemani velja: Za celo leto 12 gld., za pol leta 6 gld., za četrt leta 3 gld., za en mesec 1 gld. V Ljubljani na dom pošiljan velja 1 gld. 20 kr. več na leto. Posamezne številke veljajo 7 kr.
Naročnino prejema upravništvo (administracija) in ekspedicija, Semeniške ulice št. 2, II., 28.

Naznanila (inzerati) se sprejemajo in velja tristoletna petit-vrsta: 8 kr., če se tiska enkrat; 12 kr. če se tiska dvakrat; 15 kr., če se tiska trikrat. Pri večkratnem tiskanju se cena primerno zmanjša.

Rokopisi se ne vračajo, nefrankovana pisma se ne sprejemajo.

Vredništvo je v Semeniških ulicah h. št. 2, I., 17.

Izhaja vsak dan, izven nedelje in praznike, ob 1/6. uri popoldne.

Štev. 181.

V Ljubljani, v petek 9. avgusta 1889.

Letnik XVII.

Kretski nemiri.

Evropa je dandanes enaka skladišču smodnika. Najmanjša iskrica more zadostovati, da navstane neizmerna nesreča, splošnja evropska vojska, ki že toliko let plaši državnike in narode. Zaradi tega pa vzbuja vest o najmanjših nemirih v najbolj oddaljenem kraju splošno pozornost; takó tudi sedanje gibanje na Kreti, tem bolj, ker zgodovina uči, da je ta otok že večkrat dal opraviti evropskim vele-silam.

Nobeden del turškega cesarstva nima takó burne preteklosti, kakor baš Kreta. Ta otok, ležeč južno-vzhodno od Grške in južno-zapadno od Male Azije, je dolg 33 milj in širok 3 do 11 milj. Na 88 štirjaških miljah broji komaj 270.000 deloma mohamedanskih, deloma grških prebivalcev, dočim jih je imel v starogrški dóbi 1.200.000, za časa Benečanov pa 900.000.

Okrog 13 stoletij pred Kr. r. je tukaj vladal kralj Min, takó pripoveduje bajka. Ko so Krečanje pregnali kralje, bila je kretska vlada republikanska, otok pa s časoma sedež mnogoštevilnih morskih roparjev, katere so si Rimljanje podjarmili. L. 823 po Kr. r. je prišla Kreta iz rok vzhodno-rimskih cesarjev pod oblast Saracenov, ki so na razvalinah Herakleje zgradili današnje glavno mesto Kandijo; leta 962 so se jih Grki zopet otresli.

Zoper voljo prebivalstva so bizantinski mogotci leta 1204 prodali otok Benečanom, ki so ga, dobro poznaje njegovo važnost, hrabro branili do srede sedemnajstega stoletja pred turškim navalom. Od-bili so napade l. 1645 in 1649. Sedem let pozneje so Turki v tretjič poskusili svojo srečo, toda še-le po preteku 25 vojskinih let je dné 27. sept. 1669 padlo glavno mesto Kandija v oblast polumeseca, celi otok pa so si Turki prilastili še-le koncem istega stoletja. Le Sfakijotov, ki so se umaknili v zapadno gorovje, niso nikdar mogli popolnoma podjarmiti. Ta hrabri rod je imel pod turškim varstvom lastno vlado ter se je vsakpot, kadarkoli so Turki prelomili sklenjeno pogodbo, maščeval s krvavo vstajo.

L. 1821 so se Grki zoper turški jarem vzdignili. Mohamedanski paše niso zaupali kretskemu prebi-valstvu, posebno ne Sfakijotom, od katerih so zahtevali poroke. Sfakijotje so odgovorili z vstajo, ki pa ni imela uspeha. Ravno takó se nista obnesla njihova poskusa l. 1827 in 1828. Egiptski podkralj, Mehmed Ali, je v dveh letih zatrl upor. Sultan mu je v zahvalo poklonil l. 1830 otok, toda deset let pozneje ga je moral Turčiji nazaj dati.

Krečanje so vedno hrepeneli po združenji z grško materjo-deželo, posebno tedaj, ko je Anglija opustila svoj protektorat nad joniškimi otoki in so ti pripadli Grški. Leta 1866 se je 3000 kristijanov pri turški vladi pritožilo zaradi prevelikih davčnih bremen in krivic, toda še-le po preteku treh me-secev so dobili nepovoljen odgovor. Izbruhnila je vstaja, ki je trajala tri leta. Veliko-grška stranka je vstajnike očitó podpirala, takó da se je zaradi tega Turčija pritožila pri velevladstvih, ki so Grško pozvale, naj odpravi morsko roparstvo, razoroži prostovoljce in dovoli izseljencem prosto vrnitev. Ker Grška ni sprejela teh pogojev, sešla se je leta 1869 v Parizu konferencija velevladstij, ki je napravila red. Kreta je postala turška generalna gubernija, s tem samo-stojnejša, ter je dobila lastno upravo.

Tudi pri današnjih kretskih nemirih ne drži Grška križem rok. Razposlala je velesilam noto, v kateri zahteva njihovo posredovanje v varstvo Kre-čanov zoper nasilnosti mohamedancev, ter izjavlja, da bo primorana h korakom, ko bi se Turčija ne pokazala zmožno, da varuje last in življenje kretskih kristijanov. Grška goji vročo željo, da bi povečala svojo zemljo, ter gotovo ne bo ostala pri napomi-nani noti. Vprašanje je, kaj poredó k temu evropske velesile? Brzdale bodo Grško, dokler bo to mogoče, ker se bojé vsake iskrice, ki bi mogla užgati ev-ropsko založišče smodnika.

Tudi Anglija ljubeznjivo in poželjivo zré na Kreto. Lord Salisbury je nedavno rekel, da se bo kretska vprašanje rešilo le s tem, če se loči Kreta od Turčije. Preklical je sicer pozneje te besede kot neistinite, toda od kod je pa zvedel brzjav to no-vico, katero je oznanjal širokemu svetu? Angleški

minister tudi ni povedal, s kom se bo Kreta v tem slučaju spojila. Rekel ni tega — a mislil si je.

Krečanje imajo od leta 1878 naprej lasten par-lament. Poprej so plačevali Turčiji davkov 9.400.071 pijastrov, Turčijo pa je stala kretska uprava 17.533.000 pijastrov. Sedaj dobiva Turčija na leto 3.300.000 pijastrov brez vsakih stroškov, kar pa sevéda Krečanom ni všeč, ker morajo sedaj poleg tega trpeti tudi stroške za lastno upravo, kar pro-vzročuje v vsakoletnem računskem zaključku — pri-manjkljej 6 do 8 milijonov.

Vstajniki zahtevajo, da bi Turčija prepustila deželnim oblastnjam pobiranje uvožnih carin v pri-stanišcih otoka, odstopila polovico pristojbin od menic in kolkov, vplačala v deželno blagajnico dolžni znesek poltretjega milijona pijastrov ter po-vrnila 19.000 turških funtov, katere je neopravičeno iztirjala od davkoplačevalcev; konečno naj dovoli, da Krečanje ustanové gospodarsko kreditno banko.

Temu se turška vlada ustavlja, Krečanje pa upajo, da bodo to vse dosegli, če se združijo z Grško. Želeli bi jim iz celega srca, da bi se jim uresničile te nade, ko bi v tem poskusu ne tičala nujna nevarnost — splošnje evropske vojske.

Politični pregled.

V Ljubljani, 9. avgusta.

Notranje dežele.

Ko bo prišel *cesar Franc Josip I.* v Berlin, stali bodo po cestah gardnega kora vojaki v špalirju, na kolodvoru častna stotnija, pred gradom pa stotnija Franc Josipovega polka kot častna straža. Pred in za cesarjevim vozom bo jahal po eden škadron dra-goncev. Ko se bo peljal skozi brandenburška vrata, zadonel bo 101 pok iz topov. Zvečer bo velik mirozov.

„Politik“ poroča: Začetkom jesenskega zase-danja se bodo *avstrijski škofje* zbrali na Dunaji k posvetovanju, pri katerem bodo razpravljali vprašanje o verski šoli.

Ruski konzul v Serajevu, Bakunin, je odpotoval v Ercegovino, in to menda ne samó iz trgovinskih ozirov. „Presse“ dostavlja tej vesti: „Skrbelo se je za to, da vzlic neuradnemu poto-

LISTEK.

Dr. Gregorij Oglar (Carbonarius de Wieseneck).

O tem slavnem nakelskem rojaku objavil je vrlo vredovani „Dom in Svet“ v 7. številki tekočega leta kratek, a zanimiv životopis. V njem se med drugim omenja, da je dr. Oglar do l. 1688., ko je postal zdravnik ruskega carja, služboval kot deželni zdravnik na Koroškem in Kranjskem. Ker pa še dozdej ni bilo nikjer omenjeno, da je ovi slavni mož služil tudi na Štajerskem in da je njegova soproga bila štajerska Slovenka, utegnejo naslednje životopisne drobtinice prijatelje domače zgodovine zanimati.

L. 1681. umrl je večletni deželni zdravnik za Radgono in okolico dr. Janez Gašpar Zollner v Rad-goni ter je bil 20. maja istega leta pokopan. Ker je kuga še vedno posamne žrtve pobirala, poslala je vlada takoj po smrti omenjenega zdravnika v Rad-gono dr. Gregorija Karbonarija, ki se je v hiši me-ššana Matjaša Fluher-ja nastanil. Ko je slednji v prvi polovici januarja leta 1683. umrl, snubil je

dr. Karbonarij njegovo vdovo in jo tudi dobil. Dne 3. avgusta l. 1683. bil je kot „Philosophiae et Me-dicinae-Doctor, wie auch bestellter Physicus“ ž njo poročen. Ta mu je v Radgoni porodila dvojce otrok, namreč 30. januarja l. 1684. Jakobo Sabino Rebeke, dne 5. septembra l. 1685. pa Marijo Antonijo.

Od l. 1686. naprej zgine njegovo ime v tamošnjih matrikah in ker se že l. 1687. imenuje Janez Mison „Medicinae Doctor“ in deželni zdravnik v Radgoni, smemo sklepati, da je dr. Karbonarij Rad-gono zapustil l. 1686.

Sv. Marko niže Ptuja, 5. avgusta 1889.

M. Slekovec, župnik.

Pred sto leti.

(Konec.)

Sedaj, ko se naša razprava že proti koncu po-mika, ozrimo se le še na nasledke, ki sta jih ozna-njevanje in vpeljava prostosti, enakosti in pobratimstva za seboj pustila. Cela Francija je bila v pravem pomenu besede poplavljená z roparji in rubežniki. Roparji so ob cestah prežali in jemali, kar so našli, rubežniki so pa po hišah stikali, kaj bi se dalo zarubiti in prodati. Kjer so našli kaj

srebrnega, vzeli so seboj in poslali v okrožna mesta v blagajnice, kamor pa srebro in zlato največkrat niti prišlo ni, kajti roparji prežali so na take pošiljatve navadno ob cestah in jih zá-se porabili. Nevarnost v južnih pokrajinah je bila tolika, da so morali oboroženci trgovce spremljati, kedar so se ti po somnjeh vozili. Tudi javni uradniki si niso bili nič več po hišah življenja svesti. Ubožne hiše so bile z reveži tako prenapolnjene, da niso že več vedeli, kam ž njimi, in je okrožna gosposka prosila, naj jih država sprejema v državna poslopja. Bolniš-nice nahajale so se v ravno tako groznih stiskah za vsakdanje potrebe. Država je res prevzela skrb za uboge v svoje roke in — čujte, vsled tega prišlo je blizu tri milijone do sedaj za potrebo preskrbljenih revežev popolnoma na nič, da niti potrebnega živeža niso redno dobivali.

Pred revolucijo mnogo mest niti ječ imelo ni, ker jih ni bilo treba. Revolucija raztrgala je vse vezi državnega in družinskega reda in hudodelstva so se od dné do dne množila. Prosta Francija morala je kar neutegoma povsod ječe zidati, vsako mestece jih je dobilo. Ker ječe niso bile kdo vé kako obširne, prenapolnile so se kmalu in kužne

vanju oblastnije povsod konzulu skazujejo primerno — pozornost."

Vnanje države.

Španski škofje so poslali **papežu Leonu XIII.** pismo, v katerem z ognjevitimi besedami protestujejo zoper razžaljenje s spomenikom odpadniku Giordanu Brunu in oropanjem cerkvene države. To pismo so podpisali škofje cerkvenih provincij Toledo, Valencija, Sevilla, Burgos, Campostelja, Granada, Taragona, Valjadolid in Santjago na Kubi. — Rimski dopisnik „Magyar-Allam-a“ potrjuje, da namerava sv. Oče zapustiti Rim le v slučajih vojske. Papež obžaluje, da je Crispi odurno odklonil ponudbo sprave, in sicer že zaradi tega, ker bi tekmujoči veselili, Francija in Anglija, lahko sprožili rimsko vprašanje zoper Italijo tudi zoper voljo papeževu.

Od odlične uradne **angleške** strani poroča londonski dopisovalec dunajski „N. Fr. Pr.“: „Začetkoma zasobni obisk **nemškega** cesarja Viljema je za njegovega bivanja na dvoru kraljice Viktorije pridobil vsled raznih okoliščin velik političen pomen za položaj na kontinentu, posebno za jugo-vzhod Evrope. Čeravno je vsled parlamentnih naprav formalna alijanca s trodržavno zvezo izključena, vendar so se vršila v Osborne-u posvetovanja, ki so doglala, da se je doseglo sporazumljenje Anglije s trodržavno zvezo za razne slučaje in dogodke na kontinentu. Osebnne mržnje so odstranjene, in z merodajne strani se pripoznava, da so vsled osebnega občevarja s cesarjem postale razmere mej obema državama najpristržnejše. Konečno se tudi ne more tajiti, da se je s cesarjevim obiskom izvršil v angleškem javnem mnenju temeljit preobrat na korist Nemčiji.“

Danes se je sešlo **francosko** državno-sodišče, da izreče razsodbo zoper generala Boulangerja. Boulanger ni prišel v Pariz, marveč je raje odgovoril na zatožnico s proklamacijo. Ne more se tajiti, da je ta generalov odgovor vsaj toliko stvaren, kakor zatožnica sama. Počakati se mora sedaj, v koliko se bo posrečilo sodišču ovreči generalove trditve. Lahko mu to ne bo, kajti preiskava ni dosegla nikakoršnih jasnih dokazov za generalovo izdajo, in kolikor okoliščin navaaja zatožnica, vse so jako dvoumne in dvojljive vrednosti ter ne bodo pridobile s tem ničesa, če se dokaže Boulangerju, da je v svojem zasebnem življenju slab človek, v političnem pa pustolovec. Desničarji so se minole dni posvetovali, kakó naj postopajo v tej pravdi, ter so sklenili, da se ne bodo vdeleževali obravnav. — Dolgo časa se je ministerstvo pričakalo zaradi razpisa splošnih volitev; ministerski predsednik je bil za to, da se to takoj zgodi, minister notranjih zadev, Constans, pa je zagovarjal mnenje, naj se razpišejo volitve še-le tedaj, ko bo pravda zoper Boulangerja končana. Njegov nazor je prodril ter se je določil rok za volitve na 29. dan septembra. — O novodobnih parlamentih zdihuje „Journal des Débats“: „Pod julijsko vlado je trajalo zasedanje parlamentovo šest mesecev; politiki po poklicu, odvetniki in zdravniki brez klijentov in pacientov, postopači in časnikarji polnijo sedaj poslaniške sedeže; drugi ljudje sedaj že nimajo več časa, da bi celo leto sedeli v bourbonski palači. Tudi niso sedaj postave več takó dobro in jasno sestavljene, kakor poprej, ko jih je državni svet pripravil in so imeli ministri zadosti časa pečati se s svojimi predlogami. Sedaj morajo pa deset mesecev v zbornicah in odsekih odgovarjati poslaneem na razne interpelacije, zasledujejo jih v njihove pisarne ter jim vsak poslanec vsiljuje drugačne nazore. Vsled tega seveda trpi uprava posameznih ministerstev.“

V **belgijski** zbornici se sedaj razpravlja načrt, ki vrejuje delo žensk in otrok. Prostožidarji so tu zašli v neprijetno zadrego. Znano je, da se njihove koristi vjemajo z onimi manšterstva, na drugi strani pa hrepené po poljudnosti. Zaradi tega se

navidezno kažejo, kakor bi bili popolnoma uneti za to postavu, na drugi strani pa jo skušajo na vse mogoče načine zavlačevati, češ, premalo je časa za posvetovanja, ta in ona določba se mora še premeniti itd., — prav tako, kakor tudi drugod postopajo liberalci. Posebno se protivijo točki, ki govori o nedeljskem počitku, češ, da mora biti ravno nedelja dan počitka, to je samo nagajanje delodajalcem. Hanssens je vladi tudi predbacival, da se je vlada še le tedaj jela baviti z delavskimi zadevami, ko je to vprašanje sprožil katoliški shod. Minister Bruye ga je zavrnil, rekoč: „Ne bil bi misliti, da se bo tudi v to razpravo tlačil duhovnik. Če se je duhovščina pečala s socialnim vprašanjem, storila je le svojo dolžnost; posnemajmo jo, in zadostili bomo svojemu nalogu.“ Socijalisti z velikim zanimanjem zasledujejo to razpravo ter so na shodu v Gentu sklenili resolucijo na korist temu postavnemu načrtu.

Večina veleposlanikov na **italijanskem** dvoru in pri Vatikanu je na počitnicah, le nemški in francoski veleposlanik pri Kvirinalu nista šla še na odpuš. To je vzbudilo veliko pozornost v italijanskih vladnih krogih. O nemškem veleposlaniku, grofu Solmsu, pravijo, da bo odpotoval še le tedaj, ko bodeta prišla nemški cesar in cesarica v Monzo. Kaj pa zadržuje francoskega veleposlanika, Marianija, ni nikomur znano. — V Mesini se je minole dni predstavljala nova igra znanega avstrijskega sovražnika Cavallottija. Po drugem dejanji so vstali poslušalci ter peli Garibaldijevo himno, potem pa so začeli kričati: „Živel Trst! Živel Trident! Živeli nerešeni bratje!“ V tem trenutku se je vtila z galerij ploha rudečih listkov onega manifesta, kateri je ukazal Crispi v Rimu zapleniti, ko ga je hotel razpuščeni „odbor za Trst in Trident“ nabiti po voglih. K temu dogodku piše radikalni „Imparziale“: „To je bil protest zoper gotove zveze, katerih ne mara pravi italijanski narod. Bil je tudi izraz vročega hrepenenja, ki se bo o svojem času gotovo še uresničilo. Italijani se bodo spominjali svojih bratov, ki trpé pod neumnim in krveločnim jarmom tujčevim.“ To vse se godi vzlic Crispijevi prepovedi. Vlada sicer ni vedela, da se bodo z galerije vsuli listki, toda kje je bil pa „procurator del Rè“, ko je „Imparziale“ poveljeval to protiaustrijsko izjavo?

Brzojavka grškega konzula na **Kreti** je sporočila atenski vladi, da je bil v Herakliju krvav boj mej kristijani in mohamedanci. Mrtvih je ostalo na mestu z vsake strani deset móž. Turški vojaki se niso hoteli v to zadevo vmešavati. — Odbor v podporo ubežnikov se je v Atenah osnoval pod metropolitovim predstvom.

Iz **Egipta** se poroča, da so našli v zapuščini padlega emira dervišev, Wad-el-Njumija, več pisem, vsled katerih je mnogo višjih oseb, posebno uradnikov v Kajiru, jako kompromitovanih. Pisma bajé dokazujejo, da je imel mahdi v spodnjem Egiptu več privržencev, ki so bili pripravljeni v ugodnem trenutku stopiti na njegovo stran.

Izvirni dopisi.

Z Rudolfovega, 7. avgusta. Dokaj se je pričelo vse pri nas zanimati za boljšo pitno vodo, in mestni odbor pozval je sém veščaka v tej stroki, inženerja g. Smrekarja, da bi on izrazil svoje mnenje, kako bi bilo najbolje, naše mesto z dobro pitno vodo preskrbeti. Gosp. Smrekar došel je v nedeljo in bil tu še v ponedeljek ter izrekel, da je treba našo Krko filtrirati, da bi bila rabna, pa ima pomislek, ker se vsi kanali vánjo stekajo. Poleti bi bila pretopla in troški bi bili dokaj veliki. Ako bi pa mesto napeljalo vodo iz Studenca v Kandiji pod Vindišarjevo hišo, treba jo je s parostrojem v mesto goniti. Dal je na vsak način prednost stu-

dencu v Kandiji, ker je v istini veliko bolj rabljiv, — že sedaj hodi vse mesto v Kandijo po pitno vodo, katera je pa po dežji tudi zeló kalna. Pa studenec nameravajo napeljati h kapiteljnu, ondi napraviti „reservoir“, iz katerega bi šle cevi v mesto. Troški, da bi se studenec iz Kandije uporabil za pitno vodo, bi bili od 20—25.000 gld., kar je za naše razmere veliko, ako pomislimo na male dohodke našega mesta.

Poleg vodovoda treba bode na vsak način napraviti bolnišnico, ker gorjé mestu, ako nas obišče kaka kužna bolezen, in tudi brez te smo vedno v veliki zadregi z bolniki. Treba bode s časom tudi gledati, da se dobi obširnejši prostor za deklško šolo, katera bode tudi novo breme občini. Kje pa jemati denar v takih okoliščinah, v kakoršnih smo ravno Dolenjci? Dolgov delati ne kaže, veliko večjih doklad ni naložiti, ker že tako vse toži o bremenih. Na vsak način bode treba potrkati na duri pri slavnem deželnem zboru, da i on kaj pomore nam vedno z nesrečami in drugimi nadlogami prizadetim Dolenjcem. Tudi visoko ministerstvo bi bilo treba prositi, dasiravno rajši vzame, nego dá; v takih slučajih gotovo lahko opravičeno pričakujemo male podpore.

Poročal sem Vam pred časom gledé hranilnice in posojilnice, kako zeló potrebna je pri nas. Res se je in se še nánjo misli in dela, posebno se tudi naš marljivi župan gosp. dr. Poznik za to trudi. Sklical je namreč župane z obližja v tej zadevi k pogovoru, pa ti možje se niso nič kaj naklonjene kazali temu podjetju. Že védo, zakaj da ne, — ker vsak vé, kje ga čevelj žuli. (Pripomniti pa mi je, da so ravno ti možje večinoma imoviti, in oni lahko sedaj bolje denar obrestujejo, a v hranilnici vidijo velikega „konkurenta“!)

Omenjal sem tudi tehtnice, katero si je mesto omislilo in tudi kupilo za dokaj nizko svoto. Že tačas sem izrekel svojo bojazen, da ne bode isto, kar bi morala biti, ker je stara, in res je tako. Sedaj, ko stoji, veliko diferenco kaže, ako hočeš kaj stehtati. Take tehtnice (decimalne) pa je v istini pri nas treba, ker jo blizu ni in bi se tudi kak krajecar pridobil.

V bližnji Kandiji bodo v kratkem volitve v občinski zastop in bilo bi treba delati tudi na to, da se kaj premeni v tej sicer slovenski občini, katera pa uraduje z drugimi slovenskimi občinami v kulturnem (!) nemškem jeziku, in jo tudi gosp. župan najrajši po nemški uberejo. Pa tudi v drugih zadevah bi bilo dobro nekaj premembe. —r.

Iz Šturija, 7. avgusta. Najmlajše društvo na Kranjskem je gotovo naše „pevsko društvo“. Ustanovilo se je stalno 29. junija, ko nam je slavna c. kr. deželna vlada potrjena pravila povrnila. Namen društva je: gojiti pravo národno kakor tudi pravo cerkveno petje. Delujočih udov je do sedaj le šestnajst, podpornih okoli trideset, ki z letnim goldinarjem pripomorejo za troške, brez katerih nobeno društvo obstati ne more. Ker si je naše društvo že najelo svojo sobo in namerava si omisliti novi harmonij za podučevanje v petji, moralo je skrbeti takoj za potreben denar. V to svrhu se je pretečeno nedeljo napravila glasbena veselica na

bolezní so se izcimile skoraj da po vseh. Prav iz tega vzroka, ker ni bilo prostora, zapirali so tudi moške in ženske hudodelce navadno skupaj, kar je prozročilo grozno veliko pohujšanja, če je bilo tisto tedaj na Francoskem sploh še mogoče. Po mnogih krajih navstala je vsled opuščene in večinoma zanemarjenega poljedelstva huda lakota, da je morala zopet vlada na pomoč priskočiti. Po goratih in gozdnatih krajih so se pa volkovi tako zaredili, da je morala vlada vojake na pomoč poslati, če jih je hotela iztrebiti. Trgovina in obrt sta popolnoma počivali, rokodelstvo je bilo skoraj da tudi uničeno. Tovarne so praznovale in pomorska mesta so morala po cele tedne čakati, kje da bodo ugledala kako trgovinsko ladijo.

Prav slično bilo je tudi z duševnim razvojem. Akademije glavnega mesta, vse velike šole in gimnazije bile so zaprte, njihova posestva si je vlada prilastila, ker je bil pariški mestni zastop, ki je posloval od 10. avgusta 1792, kedar so izpodbili kralju prestol, do 2. junija 1793, ko so strmoglavili girondiste, nespravljiv sovražnik vsake duševne omike in izobražbe. Menda se je ravnal po besedah kalifa Omarja zažgavšega aleksandrijsko knjižnico: „Ali je

v zvitkih napisano, kar stoji v koranu“ — Turkom sveti knjigi — „in tedaj so odveč, ali pa ni in tedaj niso za nič!“ Zastop je menda tudi mislil: „Ali vse, kar nova literatura uči, obsezajo od nas proglašene pravice človeštva in bogočastje pameti, in tedaj več ne potrebujemo; ali pa se ondi oznanuje kaka druga modrost, in o tej nočemo nič vedeti!“ Že pri razdevanji in pustošenji cerkvá so se ti možje odlikovali nad vso mero; korak, ki so ga sedaj storili, je bil torej čisto naraven: jeli so knjige požigati. S pravim satanskim veseljem planili so povsod nad knjižnice, kjer so požigali, trgali, razmetavali, da se je vse kadilo. Vandalizem teh zdvijanih prismod uničil je v malo urah zaklade, ki sta jih učenost in modrost stoletja nabirali in shranjevali. Najbolj blazna pa je bila misel „častilcev pameti“, da bi bilo posebno dobro delo veliko knjižnico v Parizu zažgati in vsa lepša poslopja po državi podreti, ker se ne ujemajo z „jednakostjo“, katero si je revolucija za načelo proglasila. Na veliko srečo so tem veljakom že poslednje ure potekale, sicer bi bili tudi ta svoj sklep izvršili, kakor so sto in sto drugih.

Tak je bil torej vspeh vélike revolucije, taka je bila sreča, katero je vse od nje pričakovalo, in tak

je bil konec javnega in zasobnega življenja „brez Boga“. Taka je bila kazen za življenje v osemnajstem stoletju.

Meseca junija 1794 doletela je tudi grozovitega Robespierra zaslužena kazen božja. Strmoglavili so ga in brez vsake preiskave in obravnave vlekli na šafot pod sekiro, prav kakor je sam s tisoči drugih storil. S tem možem padel je poslednji grozovitež in zmerni možje prišli so v konventu zopet do veljave. Izdelali so novo ustavo, razgnali so jakobince, postavodajalna oblast izročila se je dvema kamorama, zboru petih sto in zboru starešin, katerih je bilo dvesto in petdeset. Izvrševalno oblast dobil je direktorij petih mož in s tem dospela je Francija v notranjem oziru zopet na miroljubni tir. Ob enem nastopil je tudi mož, kateremu je bilo namenjeno kot državniku red zopet ustanoviti, kot vojskovodji prve vrste pa Evropi dati drugo zunanje lice, in ta mož je bil mlad topničarski častnik Napoleon Bonaparte, najsilnejši vojskovodja najnovejše dóbe, kasneje francoski cesar Napoleon I., s katerim smo imeli svoje dni tudi Slovenci mnogo opraviti.

(Na podlagi: „Kurzgefasste Geschichte Oesterreichs für das Volk. Von Dr. Peter Macherl. Graz 1888.“)

vrtu g. Širca. Program je bil precej obširen in se je gladko in točno zvršil.

Da mlado društvo uživa simpatije občinstva, se je spoznalo že pri prvem nastopu. Nismo se nadejali toliko inteligentnega občinstva iz vipavskega trga in iz sosednje nam Ajdovščine. Ker so bili vsi zadovoljni pri prvem nastopu, pričakujemo, da nas tudi znanprej počaste s svojim obiskom, ko bode društvo še več močij pridobilo. Za sedaj je nekoliko kazilo premalo število pevcev. Le šestnajst močij na prostem še nima tistega vspeha, kakor ga doseže v zaprti dvorani, in drugič tudi oder, dasi po zunanem zelo prikupljiv, ni kaj dobro uplival na petje. Pri naši vipavski vročini so se razbelile deske in v mali hišici so se potili pevci, kakor v zakurjeni peči.

Najbolj ugajal je Nedvedov veliki mešani zbor: „Nazaj v planinski raj“. Gotovo je to najboljša skladba za mešani zbor, kar jih do sedaj imamo. Igraj jo na glasovir še tolikokrat, vedno se ti zdi, kakor da bi še le prvič slišal krasno vabljenje na planine. Póje naj jo točno velik zbor, še nemuzikalnega poslušalca očara. Ne moreš se ločiti od divne melodije, nehoté zahtevaš: še enkrat! še enkrat! V nedeljo bi bilo občinstvo gotovo rado slišalo še več kakor dvakrat, ko bi skladba ne bila tako dolga in utrudljiva.

Ako društvo še v septembru priredi kak glasbeni večer in se toliko občinstva, kakor zadnjo nedeljo, snide, lahko si bo s čistim dohodkom obeh veselje napravilo lastni harmonij.

Namen društvu je pa tudi, gojiti pravo cerkveno petje. V domači cerkvi že tako póje pri vsaki božji službi, a sedaj se je še združilo z vipavskim zborom, da bode skupno pri velikih shodih na Mali in Veliki Šmaren v Logu sodelovalo. Na obeh krajih se že pridno vežbajo pevci, da bode v nedeljo pri glavni skušnji že vse gladko šlo, še bolje pa na slovesni Marijin praznik.

Začetek obeta precej sadú, naj bi le prva gorečnost prehitro se ne ohladila in bi mlado društvo ne imelo tiste usode, kakor većinoma društva, — le životarijo in hirajo. Ali ker so v odboru že skušeni možje in med udi veliko vstrajnih in neumorno delavnih, nadejati se je lepe prihodnosti. Zato mu kličemo: „Na zdar!“

Iz Podbrezja, 7. avgusta. Iskal sem vsak dan od 4. t. m. po časnikih domačih, kdaj dojde kakovo poročilo o novi maši č. gosp. Počivalnika, tržaške škofije, ki jo je slovesno daroval v Podbrezji 4. avgusta. Res so poročila o enakih slovesnostih enako lična in utrudijo bralce. Pa naše verno slovensko ljudstvo tako rado gré tudi daleč k novi maši, naj torej tudi bralci „Slovenca“ in drugih poštenih naših listov kaj zvedó o novih mašah. Smem reči, da sleherna nova maša ima zraven prvotnega svojega visokega pomena gledé novomašnika, gledé njegovih novih duhovniških sobratov, gledé vernega ljudstva še kaj posebnega, kar more zanimati bralce in poučevati ljudstvo.

O novi maši iz Podbrezja sporočil bi lahko več zanimivega, o odličnosti gostov, med katerimi so bili milostni proš dr. L. Klofutar, več vojaških častnikov in drugih; o veseli družbi v znani hiši pri „Tončku“, kjer so gg. bogoslovci tržaški in gorški z gg. pevci iz okolice prelepo popevali narodne in vesele pesmi; o izvrstni postrežbi itd. Posebno zanimiv je bil pri tej novi maši cerkveni govor preč. g. msgr. Legata, c. kr. prof. in vodje deškega semenišča v Trstu. Na podlagi besedi, ki jih mašnik ponavlja vsak dan pri sv. maši: Kaj bom povrnil Gospodu za vse, kar mi je storil?, je preč. gospod govornik izborno slikal: Kaj stori Gospod temu, ki ga kliče v mašniški stan? Prelepo in ganljivo je razlagal, kaj se pravi mašniku sprejeti kelih Gospodov in kako naj kliče ime Gospodovo? Te resnice so gotovo tvarina najprimernejša za govor pri novi maši, tembolj pa zdaj, ko se prizadevajo celó od strani domačinov slovenskih uničevati veljavo duhovnikov in preprediti uspeh njihovega delovanja. Tiho in pazljivo so sledili verniki razlagi. Bog daj, da bi bile padle te lepe besede kot dobro seme na dobra tla. Spoštovanje do duhovnikov in lepa zveza z njimi bila je dozdej čast in ponos našega slovenskega ljudstva. Kdor se trudi razdirati to vez, ne dela za čast in ne za srečo naroda. Preč. gosp. govornik tudi ni zamolčal presvetih in preimenitnih dolžnostij, ki jih ima mašnik. Kaj lepo je pripočel č. g. novomašniku, naj le sprejme kelih Gospodov. Ne bo mu sladak za sedanje življenje, pač pa zveličaven zánj in za izročeno mu čedo. Če tudi

si mora svest biti sleherni duhovnik sam svojih dolžnostij, bilo je videti navzočim gg. duhovnikom, kakor bi bili vprašali sami sebe: Ali kličem prav in dosti vstrajno ime Gospodovo? Res, preimeniten je stan mašnika in zato težaven, posebno dandanes. Toliko lepše in ginljive bile so besede govornikove: Za vse zaklade sveta jaz ne dam oblasti in sreče, ki mi jo je izročil Gospod, da vsak dan poživlja dušo mojo presv. R. T., ter da smem opravljati preimenitna opravila izročena mašniku. — Bog daj tako zadovoljnost č. g. novomašniku Počivalniku in vsem njegovim čč. sobratom, ki so z njim letos darovali prvkrat sv. mašo.

Z Brezovca, 6. avgusta. (Birmovanje.) Davno zaželjeni dan sv. birmе se je približal. Novo gibanje se je začelo po naši fari. Vsakega navdajala je prilika, svojega višjega duhovnega pastirja v domačej občini videti, z neizrečenim veseljem. Zaradi tega bile so roke vseh faranov pripravljene za veličastni vsprejem milostnega knezoškofa; nihče se ni obotavljal kake pomoči o tej priliki skazati, ampak cela fara je bila kakor udje enega telesa. Ko je prišel sv. birmi odločeni dan, bilo je vse pripravljeno. Od vélike ceste do farne cerkve je bilo vseskozi ob poti polno mlajev, kakor v drevoredu, na katerih so vihrale cerkvene, narodne in cesarske zastave. Pri znanej kapelici lurske Matere božje sta bila postavljena dva večja mlaja, med katerima je na vencu viseči napis kazal besede: „Presrčno pozdravlja brezovška fara svojega prevzvišenega duhovnega pastirja;“ delo domačega mojstra. Drugi napis širil se je med mlajema, stoječima pred vhomom na pokopališče. Še tretji napis pozdravljal je premilostnega knezoškofa z besedami: „Ave Celsissime, Salve Excellentissime.“ Šolsko in farno poslopje dičili so duhteči venci. Največje in najlepše delo pa je bilo v hiši božji. Tu si že takoj pri vходу ugledal krasen venec, ki se je razpenjal pod obokom sredi cerkve in segal ob straneh stranskih altarjev. Pod vencem visel je škofovski grb in venec, oba v vertikalni vrsti. Na stranskih in sosebno na vélikem altarji je bilo mnogo cvetic, tako, da so se malodane le svečniki in farni patron mogli razločevati. Zares, to je bila hiša božja v pravem pomenu besede!

Bilo je ponedeljek jutro, ob katerem so premilostni knezoškof napovedali svoj prihod; zaradi tega so že naglo v jutro zvonovi in streli iz topičev budili k veličastnej slovesnosti. O prvem jutranjem zoru hitele so že tolpe bogoljubnih faranov proti cerkvi, da ondu pričakujejo pri prej omenjeni kapelici svojega „uzornika.“ Odslej je ljudstvo v nepretrganih vrstah prihajalo na ta prostor, hoteč vredno vsprejeti milostnega knezoškofa v svojo sredino. Tudi šolska mladina ni bila zadnja. Učenci in učenke, katerim se je tudi pridružila deca gg. Oblaka in Baltitscha, podali so se pod vodstvom obeh gospodov učiteljev pričakovat prevzvišenega vladiko.

Ravno je zlato solnce pretrgalo megleno odejo, ko naznani iz daljave topičev strel, da se škof bližajo. Nemirno je odslej množica čakala škofovega prihoda, dokler ni nagloma voz pridrdral. Na ovinku proti cerkvi izstopijo iz voza in se peš podajo proti cerkvi, med vednim blagoslovljanjem klečečih vernikov. Tu jih najprvo pozdravi v imenu cele občine gospod župan; nato pa jedna izmed učenk vladiki vošči še dolgo apostolsko delovanje. Obema nagovoroma sledila je presrčna zahvala. Ko jih gosp. župnik nagovori, podala se je vsa duhovščina spremljevaje svojega višjega pastirja v cerkev. Pri službi božji prevzel je vodništvo petja g. p. Angelik, ker so g. učitelja v tem opravilu druge stvari ovirale. Tudi te orglje, akopram njih nevajen, pele so mu izvrstno.

Dopolnivi službo božjo stopijo milostni škof na leco in omenijo, da hočejo o Srcu Jezusovem nekoliko besedij izpregovoriti, ker mislijo po drugih opravilih tudi kapelico Jezusovega srca, še ne davno dovršeno, osobno blagosloviti. V govoru so z živim ognjem rahla srca vernikov vzpodbujali k čednosti in posnemanju Jezusa, s tem, da so umljivo razlagali pomen križa, plamena in trnjevega venca na Srcu Njegovem in vspej stavili z Marijinim srcem. Po slovesnem govoru so začeli milostni knezoškof birmovati. Birmancev je bilo 85.

Dnevne novice.

(Četrta redna velika skupščina) družbe sv. Cirila in Metoda se je vršila včeraj v Bledu v najlepšem redu po naznanjenem vspej. Prijatelj slovenske šole sošlo se je mnogo nad sto v rajskem kraju lepe naše domovine. Došli so rojaki s Štajer-

skega, Koroškega, Goriskega in Trsta, Dolenjskega, Notranjskega in Gorenjskega. Pazljivo so skupščinarji poslušali od 11. do 1/2. ure krasni nagovor g. prvostopnika, izvrstno in z navdušenimi besedami govorjeno poročilo g. tajnika in marljivo sestavljeni račun g. blagajnika. Navdušenje je bilo velikansko in lepa sloga, ki se pristuje družbi, katera deluje na nepristranski katoliško-narodni podlagi za nežno našo mladino. Jutri bodemo pričeli priobčevati natančnejši popis.

(Popravek.) Z ozirom na § 19. tiskovnega zakonika prosim, da sprejmete v svoj cenjeni list sledeči popravek: V št. 179 „Slovenca“ je stalo med dnevnimi novicami pod naslovom „V mestnem zaporu“, da sem med drugimi tudi jaz Bürger, rezervni častnik, ponoči razsajal in kričal po mestu. To ni resnica, ker jaz tisto noč niti v omenjeni družbi nisem bil in se torej tudi nisem mogel vdeležiti nobenega razgrajanja ali kričanja.

V Ljubljani, dne 8. avgusta 1889.

Leopold Bürger s. r.,

c. kr. rezervni častnik in trgovec.

Dostavek vredništva: Tekom včerajšnjega dne smo zvedeli, da med imenovanimi gospodi ni bil g. Leopold Bürger, temveč njegov g. brat, in da se nam je torej vrnila neljuba pomota, katero bi bili sami popravili brez sklicevanja na tiskovni zakon.

(Na vino-, sadjerejski in poljedelski šoli na Grmu) pri Novem mestu razpisanih je do 20. septembra t. l. sedem deželnih ustanov, do katerih imajo pravico kranjskih kmetovalcev in vinogradnikov sinovi, kateri pa morajo biti najmanj šestnajst let stari, krepkega telesa in čvrstega zdravja. — Učenci z deželnimi ustanovami dobé v tej šoli stanovanje, hrano in poduk brezplačno, za obleko pa si morajo sami skrbeti. — Prošnjam je priložiti rojstveni list, spričevalo dovršene ljudske ali obiskovane srednje šole, zdravniško potrdilo o čvrstem telesu in trdnem zdravju in župnijsko spričevalo o lepem vedenju. — Prošnjam za sprejem proti plačilu priložiti je reverz ali obvezno pismo starišev, oziroma skrbnika, zadevajoče vzdrževanje učenca.

(Levstikova slavnost v Vélikih Laščah.) Spomenik je že popolnoma dovršen in se je pokril z zaveso. — Pričelo se je z dekoracijskim delom in s postavljanjem slavolokov in mlajev. Istotako se je priredilo vse potrebno za banket, kateri bode na jako lepem prostoru z mičnim razgledom, v senci in pokrit. Cene za pijačo bodo nabite na plakatih. Gg. góstje iz Ljubljane blagovolijo naj se med peto in šesto uro zjutraj odpeljati, da prispejo okoli 9. ure dopoldne v Vélike Lašče, kar je želeti zaradi slavnostnega sprejema. Družbe, katere uporabijo kóla, naj pa še malo prej odrinejo. — Opoznamiti moramo še, da je v Vélikih Laščah brzojavna postaja.

(Levstikova slavnost v Vél. Laščah.) — Jutri prične se slavnost z večernim koncertom, streljanjem topičev, zažiganjem kresov in umetelnim ognjem na hribu sv. Roka. — Vsem rodoljubom in čestilcem našega Levstika in vrlim narodnim društvom pa kličemo: „Na noge, da se vidimo in spoznamo!“

(Levstikova slavnost v Vélikih Laščah.) Naprošeni smo objaviti, da kdor se še ni preskrbel za vstopnico k banketu, oglasi se zánjo še lahko na dan slavnosti pri odborovem blagajniku gosp. Fr. Grudnu.

(Vspored vožnje iz Ljubljane k Levstikovi slavnosti v Vélike Lašče.) Ljubljanska narodna društva, ki se bodo vdeležila te slavnosti, zbrala se bodo razven „Slavca“ v nedeljo ob polupetih zjutraj v čitalničnih prostorih, od koder odrinejo točno ob 5. uri. „Slavec“ snide se in pridruži ostalim društvom pri dolenski mitnici. Vozovi oddrdrajo potem po dolenski državni cesti do Škofelje, kjer krenejo na okrajno cesto Ljubljana-Kočevje, skozi Pijavo gorico po novi cesti do Turjaka, kamor dospó ob poluosmih. Tu si ogledajo izletniki na izrečno dovoljenje visokorodnega g. L. grofa Auersperga zgodovinsko-znameniti in zanimivi rodbinski grad nekdanj mogočnih in slavnih Turjačanov. Ob 8. uri je odhod proti Rašici, kjer izletniki zapusté vozove in korakajo peš skozi okrašeno vás in si ogledajo mimogredé Trubarjevo rojstno kočó. Onstran Rašice posedejo zopet na vozove in dospó po četrtturni vožnji proti 9. uri v Vélike Lašče.

(V bogoslovno semenišče ljubljansko) so, kakor slišimo, do zdaj v novo sprejeti: Gregor Pečjak iz Hinj, Fran Pretnar iz Dobráve, Alojzij Stroj iz Dobráve, Matevž Rihar iz Polhovega Gradca, Josip

Glavna zaloga je v **Železni kapli** (Eisenkappel) na **Koroškem**, od tod se (pošta v Kapli) razpošilja ta kiselica v svet; za **Kranjsko** in **Istro** zalaga gosp. **Miha Kastner** v Ljubljani. (15)